

Otsari Silja
Uma Pido mõttõst
Kae lk 2

Pido näütlejä Mureli Hilje
ja Mähari Andres
Kae lk 3

Kuis pahandust tennü
koolilats pettä sai
Kae lk 4

9 177 1406 1922005

Põlvan peeti minevä nädälivaihtusõ katõl pääväl Kagu-Eesti tandsupito «Minu südames», miä tõi Indsikurmu tuhandit tandsjit.

Noorõ ja täuskasunu näütsi tandsõga kõkkõ, miä om süämen: illo ja vallu, rahvalaulu ja rokki, rõõmsat kuun-, a ka vaiksõt ütsindäolõkit. Pido säädse püüne pääle Laine Andre.

FASTRÕ MARIKO jutt ja pilt

Käü mõttidõ esitamine «Vunki mano!» luumistalossilõ

Kooni 2. süükskuu pääväni om võimalik esitā ummi mõttit sügüsedisile «Vunki mano!» luumistalossilõ. Talgo peetās 11.–12. rehekuul Rõugõ põhikoolin.

Perän mõttidõ korjamist pandas nuu üles «Vunki mano!» kodolehe pääle, kon kõik saava näid lukõ ja sobiligu miiskunna mano minnä. Mõttit saava esitā kõik, kiä nägevä murrõkotussit ja välläkutsit, mink üle Võro maakunnan tulnu kimmäle arota.

Ligembät teedüst saa kodo-lehe vunkimano.ee päält.

Põlva kerikun kandas ette «Tähemõrsja»

Päiv inne Umma Pito, riidi, 31. lehekuul tulõ Põlva Maarja kerikun ammõtlik pito sissejuhatav kontsõrt. Ette kandas Põlva kihlkunna rahvaviise ja rahvaluulõtekste pääle luud teos «Tähemõrsja».

Teosõ autor om viiemeistre Meistri Erki, esitāse ansambli Miinus Seitse ja tunnõdu pillimängjä Otsa Jaani juhatusõl. «Tähemõrsja» edimäne variants kanti ette katõsa aastaiist, vahtsõn versioonin om ka puhkpilli jago muusikalõmano pantu.

UMA PIDO

VÖROKEELINE LAULU- JA RAHVAPIDO
1. JUUNIL KL 18
PÕLVAN INDSIKURMUN
PILET? PILETILEVIN
UMAPIDO.EE

Puulpäävä tulõ Uma Pido

UL

Seo puulpäävä, 1. piimäkuul peetās Põlvan Indsikurmu laululava pääl suurt võrokeelist laulu- ja rahvapito Uma Pido. Laulukaarõ ala ja platsi pääle om uuta ligi 3900 ülesastjat. Timahavadsõ pido teema om mäng, miä pakk lihtsät rõõmu ütenkuun olõmisõst, laulmisõst ja ütenhengämisest.

Pidol tulõ ettekandmisõlõ 22 võrokeelist koorilaulu, noist 17 omma valmis saanu õkva seo Uma Pido jaos. Päält koorilaulõ tulõ vahtsõt muudu ettekandmisõlõ mitu Vana-Võromaa laulumängu. Kuurõga üten astva pidol üles solisti Kalkuna Mari, Hainsoo Meelika, Õunapu Lee, Hainsoo Meelis, Contra ja Arraku Laura. Lauljit saat orkestri Jõgi Riivo juhtmisõl ja tsipakõsõ vürtsi and mano orkestri Karmid Torud. Pidoplatsi pääl saa nätä näütlejit Mureli Hiljet ja Mähari Andrest, lisas viil hulga tandsjit ja pupinäütlejit. Teedüst saa kodolehe umapido.ee päält.

Lavastaja Leesalu Diana: ku om tetätahtminõ, tulõ kõik muu lustiga

Timahavadsõ Uma Pido lavastaja Leesalu Diana om Põlvast peri tiatrilavastaja, kiä kõnõlõs no tsipa pidoplaanõst.

Määne seokõrdnõ Uma Pido tulõ?

Päämidselt pandva tuu paika iks kõik nuu laulja, kiä Indsikurmu kokko tulõva. Eelmäde pido omma näüdänu, et seo vägi, miä tegünes sis, ku nii suur hulk inemiisi ütenkuun võro keelen laulma nakkas, om väega võimsa. Ma arva, et õkva sääne seokõrdnõ Uma Pido tulõgi – võimsa! Ja Vana-Võromaa väke täüs! Mi tandsjido ja näütlejidega proovimi umalt puult tsipa silmäillo ja tiatrimängo mano panda. Hainsoo Meelika ja Meelise iistvõtmisõl kargami sisse vanno laulumängõ maailma. Seokõrdsõ pido teema om mäng. Mu jaos üts põnõvamp kavan olõvit laulõ omgi näütüses pido nimilugu «Mängke mängõ!». Ja mine tiiä viil, ka mõnõ uutmalda üllätüse võiva ette tulla.

Kuis Sa uma miiskunna kokko pannit? Kiä säääl omma ja midä tegevä? Mille õkva nuu inemise?

Kampa kutsõ nuu inemise, kiä mu meelest omma Eestin uma ala pääl kõgõ kõvõmba tegijä. Liikmisjuht Jõela Ingmar om olnu seo pido man mu kõgõ tähtsamb paarilinõ. Seo otsalda lämmi energiä ja saman kannatlikkus, minka tä seokandi tandsjidoiga pruuvõteten tüüd murd, om tävveste imehtämist väärt. Kunstnigu Unduski Marion ja Miksoni Martin, kiä omma avitanu luvva kõik seo silmäilo-ilma, miä pidolõ tulõjido silmi iin vallalõ tulõ, omma peris ime-targa. Vähembält mu jaos tege külh kõik seo, midä ma seokõrd pidol näe, silmäle pai. Om tegünü üts põnnõv maailm ja looda, et taa heränes pido aigu ello. Üts salaperäline miiskunnaliigõ om pupilavastaja Tõnissoni Taavi. Ku kiäki Eestin ülepää midägi pupinäütlemisest tiid, om seo Taavi. Ja eks sis pia om nätä, mille meil seokõrd pidol pupilavastajat vaia lätt. Ja lõpõtusõs viiemeistri Varrese Ardo Ran. Timä nimme arvada tutvusta vaia ei olõ. Olõ hindämiisi nallä visanu, et ku tiatrin tulõ ette mõni suur eepiline vai perädü suur tükk, sis sinnä piät muusikalidsõs kujondajas kimmäle Ardo kutsma. Selle et timä muusikalidsõn käekirän om suurt juunt ja eepikat. Ja no miä saa olla viil suurõjoonõlidsõmb ja eepilidsemb ku üts laulupido?

Tehniline plaanipidämine. Pido kõrraldamisõ tehnilidsi kūsümüisi arotasõ Indsikurmun (kuralt) filmiülesvõtmisõ kõrraldaja Uiibo Tauno, lavastaja Leesalu Diana, helütehnikä kõrraldaja Koigi Rainer, pääkõrraldaja Tigasõ Merike ja päädirigent Joosingu Küllike.

Kuimuudu om laulupido lavastaminõ tõistmuudu ku tiatritükü lavastaminõ?

No tulõ tunnista, et õga noil katõl väega pallo ütist ei olõ. Tiatrin om lavastaja sälä takan suur massinavärk. Omma tüükua, butafoori, keevitjä ja tislari, umblõja, lavamehe ja dramaturgi. Laulupito ette valmistõn tulõ tehnilidsile välläkutsilõ kõvastõ loomingu-lidsõmbalõ mano minnä. Keevitäjide ja tislari asõmõl omma meil tubli tüüoppusõ- ja kunstioppaja, rätseppi asõmõl paikligu käsitüütegijä. Ja seo, ku pallo vabatahtlikkõ om nõun uma kogokunna hääs ja kultuuri hoitmisõs käe külge pandma, om imehtämist väärt. Eks seo om iks peris suur välläkutsõ tetä nii suurõ mahuga lavastus harrastajidoiga, kiä ei saa päävä läbi proovin olla, selle et nä piät jo tüül vai koolin kah käümä. A ku tetätahtminõ om olõman, sis tulõ kõik muu lustiga.

Midä võrokeelidse lauluvaraga tutvsa saaminõ Sullõ hindäle om andnu?

Kõgõ seo prooviprotsessi man om mu jaos midägi väega liigutavat ja segäsit tundit tekütävät. Heräne üle pikä ao hummogu üles uman latsõpõlvõkoton ja säe hinnäst pruuvi minemä

Indsikurmu, uma latsõpõlvõ mängumaalõ. Kõnni säält korvpalliplatsist müüdä ja mõtlõ noidõ suvõvaheagõ pääle, ku sõpruga hummogust õdaguni palli mängsemi ja niisama ümbre hulksõmi. Võro keele kullõminõ tege kah seest nii lämmäs ja tuu nostalgia pääle. Olõ jo nii kavva Tafnan elänü, et seo kodonõ tunnõ, miä tan ollõn henge tulõ, liigutas minno väega. Ja võrokeeline laul pand viil kirsi tordi pääle.

Midä soovit Uma Pido rahvalõ?

Raputagõ tiil Indsikurmu hindä turä päält maaha kõik nuu asa, miä tegevä tikõt miilt, valmistasõ pettümüst vai halva tujjo. Tulkõ ja istkõ siiä puio villu pinke pääle maaha vai ronigõ laulukaarõ ala treppe pääle. Tulkõ ja tekke uma henge ussõ vallalõ. Ja laskõ seol kõgõl, miä juhtuma nakkas, lihtsäle hindäst läbi libistä. Tundkõ rõõmu ütenkuun olõmisõst. Naaratagõ nailõ, kiä ti kõrval saisva. Tundkõ rõõmu, ku mõni laul vai tands esieränis häste vällä tulõ. Ja laulkõ, laulkõ, laulkõ! Selle et laul pand ijä sulama. Las tä sis sulas.

Küsse RAHMANI JAN

MÄRGOTUS

Laul sulama pand jää

Mi kokko olõmi tulnu, et võtta üles laul.
Suu teemi hoolõga valla, sis vällä pases laul!
Mi kokko olõmi tulnu ja kokko mi ka jää!
Tuu om meil ammuki teedä, et kuun om olla hää.

Miil om hää, kuun om hää, kuun om armõdu hää!
Mi kokko olõmi tulnu tuus, et sulanu är jää.

A kost tu jää om tulnu? Ei tiikinä tuud.
Mi man om tedä õks olnu, las pakõ är tast nüüt!
Mi kokko olõmi tulnu, et aia ärä jää!
Ja arvo olõmi saanu, et kuun om olla hää!

Miil om hää, kuun om hää, kuun om armõdu hää!
Mi kokko olõmi tulnu tuus, et sulanu är jää.

Kuun om hää, sulas jää, laul meil sulatas jää!
Mi kokko olõmi tulnu tan* ja kokko mi ka jää!

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

* Umal Pido 1. piimäkuul Põlvan Indsikurmun

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Võro Instituut ots

Vana-Võromaa Kultuurikualõ vahtsõt juhatajat,

kink tүү om käügin hoita kunstigallõrii ja muusõum,
miä näütäse Vanal-Võromaal 8000 aasta joosul olnut
ja parhillast ello.

Tүү tahtja piät:

- olõma opnu korgõmban koolin, eriti hää ku aoluku, kultuuri, kunsti vai oppamistiidüst;
  - mõistma võro kiilt, eesti kiilt ja mõnt võõrast kiilt;
  - mõistma inemiisiga läbi saia ja kuuntüüd tetä.
- Kasus tulõ varatsõmp iistvidämise, üleskitmise vai muud muudu tõisiga ütentelemise tүү.

Mi man saat:

- tetä vaeldusrikast täüskotussõga tüüd;
- anda mano väke, et Vana-Võromaa esieräline aoluu- ja kultuuriperändüs alalõ jäänü;
- oppi mano vahtsit tiidmiisi;
- tüütasso edimält 1700 eurot kuun.

Tüüga saa pääle naada 1.08.2024, vai ku vaia, sõs tsipa ildampa.

Tүү tahtja piät hindäst teedä andma ildampa 31.05.2025.
Oodami seos tärmäni:

- kirotõdud avaldust;
- ülekaehust seenidest elokäügist;
- dokustaatõ haridusõ kotsilõ;
- kirotõdud luku, mille tahat seod tüüd tetä ja kuis piäsi Vana-Võromaa Kultuurikoda edenemä;
- teedüst tuu kotsilõ, midä hindä man viil kität.

Dokustaadi tulõ saata **e-postiga aadrõsi wi@wi.ee** pääle
vai postiga **Võro Instituuti (Tartu 48, 65609 Võro).**

Teedüst saa mano küssü:
Kuuba Rainer, **5645 1444** vai **rainer.kuuba@wi.ee.**

*Seokõrd om Uma Pido kavan hulga naisi kirotõduid laulõ, miä om väega hää.
Pito tulõ tetä mi latsi, keele ja paikkunna edesikestmise peräst.*

Uma Pido om märk

OTSARI SILJA,
koorijuht, muusigaoppaja,
Uma Pido alostala läbi ao

naisi kirotõduid laulõ. Pääle Kalkuna Mari viil Tuulõ Karin, Õkva Margit, Normanni Triin, Ripsi Piret, Hellamaa Sirli... Kõik segakoori ja naisikoori eräle laultava laulu omma naisi sulõst. Tuu om hää. Viil om seo pido uma-perä, et hulk tekste om kirotanu Laanõ Triinu.

Uma Pido om kõgõ tähtsämb nuurilõ

Seokõrdsõ pido man om mu jaos üts murõkotus kah. Alostusõn peeti Umma Pito üle katõ, sis üle kolmõ aasta. Edesi mõtlimi, et teemi viie aasta takast, a no jäi joba kuus aastat vaihõlõ. Ja tuu om jätnü latsilõ umakeelidse laulu laulmisõ man mulgu sisse.

Ma tüütä gümnaasiuminuuriga. Kõik tiidvä, mis om Uma Pido. Osa omma laulman kah käünü, a inämb häste ei mäletä. Latsi jaos om kuus aastakka iks väega pikk vahe. Olõ hindä naha pääl tundnu, et mõnt asja piät laulõ oppamisõ man seletämä ja tõlkma, nii et vahel tulõ pääle tunnõ, et piä lisas lauluoppaja ammõtilõ kultuuri- ja keeleoppaja ammõtit kah. A sääne seletämine ja arotus om põnnõv kah.

Kõgõ tähtsämb omgi Uma

Pido mi kandi nuurilõ. Ku mi naid laulõ laulami ja opimi, teemi tuud kõkkõ jo võro keelen. Uma keele siimne saava noorõ inämbüisi tan keeleruumin eläden kätte, a umavaihõl ei kõnõlõ. Kõnõlõminõ ja keeletiidmine tulõva harilikult sis, ku tast muialõ mindäs. Taflan om võrokõisilõ edimäne küsumüs: kas sa võro kiilt kah mõistat? Ja sis piät noorõl olõma vastus võtta ja tulõ arvosaaminõ, et võro keele kõnõlõminõ om uhkusõ asi. Mu hindägi kogõmus om sääne: latsõ lätsi kavvõmbalõ, nüüd sis kõlistasõ ja küsuse: «Imä, kuis lätt?»

Pido om arvosaamist muutnu

Umma Pito om kõrraldõt jo peris pikkä aigu, edimäne pido olõ 2008. aastagal. Ku alostusõn olõ mõnõlgi küsumüisi, mille mi naid laulõ laulami, sis no om pido hinnäst näüdänü ja inämb säändsit küsumüisi ei olõ. Ka tuu jutt om är kaonu, kuis mõnt sõnna üteli-vai tõsõlpuul üteldü om: saias arvo, et esi paikkundõn om esimuudu kiil. Sääne suur muutus om seo Uma Pidoga keeletiidlikkusen sündinü.

Mullõ hindäle om taa pido

väega pallo tähendänü. Edimäne Uma Pido tull sõändsel aol, ku mul olõ tervüse peräst väega rassõ. Ja pidost olõ väega pallo api, mullõ hindäle. Periselt om taa pido toonu mullõ uma keele kõnõlõmisõ kah tagasi. Mukka olõ sama lugu miä täambädse ao nuuriga: ku es olõ kiilt vaia tarvita, sis es kõnõlõ. Uma Pido om mu keeletiidmist kasvatanu.

Viil om andnu taa pido mullõ suuri pitõ tegemise kogõmust. Uma Pido rahvas om kõgõ suurõmb kamp, kedä olõ juhatanu. Mu jaos om tähtsä, et tii suuri asju tan – Vanal Võromaal. Umme inemiisi jaos tegemine om väega tähtsä ja noid inemiisi, kiä julgusõ võrokeelitsit laulõ juhata, ei olõ üleiarvo pallo.

Miä edesi saa?

Miä saa edesi ja kuis võrokeelist rahva- ja laulupito edesi tetäs, ma ausalõ ei tiä. Uma Pido om är tennü väega suurõ tүү ja kõrvalõ jättä taad tüüd ei tohe.

Saman kõüdässi ma tulõvigu ka tõisi küsumüisiga, miä omma lisas regionaalpoliitiga küsumüse: miä saa ülepää koorilaulust ja koolielost? Ku kooli kaosõ, kaosõ koori kah. Koori kaosõ sis kah, ku dirigente pääle ei tulõ. Nii või juhutada, et 15 aasta peräst ei olõ meil inämb suuri laulupitõ vai omma nuu õnnõ Tafla ja Harjuma kandin. Kõgõ alus om Kodály Zoltáni ütlemine, et ku laul kuul, sis laul rahvas. A ku kooli omma nii väiku, et kuuri tetä ei saa, ei saa latsõ koorilaulu-kogõmust kah. Ku nuur jõud gümnaasiummi, a täl mitmõ helü pääle laulmisõ kogõmust ei olõ, sis ei saa koorilaul edesi minnä. Inämbüs koorilauljit omma uma lauluharinõmisõ koolikoorist saanu.

Mõnikõrd ma mõtlõ, mille piät säändsidi asju tegemine nii rassõ olõma. A sis jäl jõud kätte arvosaaminõ, et tulõ tetä. Latsi peräst, keele peräst, mi paikkunna peräst. Ütskõik, ku rassõ sis ka om.

Kärgula kunnakoori kõrraldaja **Soonõ Kati:** vaia om päälenakkamist ja hääd oppajat

Minevä sügüse, ku olõ laulu-kuurõ Umalõ Pido kirjapandmisõ aig, kutsõ teküs naanõ Soonõ Kati kokko uma, Kärgula külä kunnakoori. No om Kärgula kunnakuur pidolõ laulma minemän.

Kuis tull mõtõ Kärgula kunnakuur kokko kutsu?

Taa mõtõ tull sis, ku kuu-lutõdi, et kunnakoori (perre-, sõpru-, kogokunna) omma pidolõ oodõdu. Geniaalnõ võimalus, et egäüts, esiki sääne inemine, kiä muido koorin ei laula, a taht võrokeelitsile pidolõ minnä, saa üteli lüvvä. Õnnõ päälenakkamist ja hääd oppajat om vaia.

Kuis koori tegemine läts ja mis kogõmusõ tuu andsõ?

Väega häste läts! No edimält: pia veeränsada inemist tull kokko! Mõnõ omma aastaja joosul är vaonu, a mõne omma mano kah tulnu. Ja tõsõs: meil Kärgulan om Kau-

BOSI DAANI PILT

Kärgula kunnakuur proovin. Pildi pääl om miihinukk, klavõri takan oppaja Kaumanni Tõnis.

manni Tõnis, kiä om esi professionaalnõ muusik ja samal aol nii hää huumorisoonõga, et võtt säänest asaarmastajidõ kogokunnaprojekti, kon inemise tulõva üte pido nimel kokko, täpsele õigõ tõsidusõga. Lau- lu saava selges, stressi olõ-õi määnestki, nallä saa ja hää om ütlenkuun olla ja läbi kävvü.

Mi koori man miildüs mullõ esierälidselt tuu, et om inemisi viieaastaisist 75aastaisini, om naabriküllil rahvast ja ka kavvõmbalt inemiisi, kinkal määnegi kõüdüs mi kandiga. Mõnõ tulõva pidolõ terve perrega – imä, esä ja kõik latsõ. Üten laulminõ ja esieräni kohvipausõ pidämine om hää võimalus

vahtsidõ inemiisiga tutvas saia ja naabridõga juttu aia. Muido jo egä päiv sõidami õnnõ massinidõga ütstõsõst müüdä ja lehitämi. Noorõ, kiä liinan koolin käävä, tulõva pruuvõ jaos jälki kodokülän kokko. Ja võro kiil saa lauluga umatsõs!

Küsse RAHMANI ELO

Pido vidäjä Mureli Hilje ja Mähari Andres

Timahavadsõ Uma Pido püüne pääl jutustasõ üten lauljido, tandsjido ja puppõga lavastaja vällämärgitüt luku näütlejä Mureli Hilje ja Mähari Andres. No vastasõ näütlejä mõnolõ küsümüsele.

Määndse omma ti köödusse Võro-Põlva kandiga?

HILJE: Olõ Võrol kasunu, latsiaian ja koolin käünü kooni ülikuuli minekini. Põlva olõ mu vanaimä meelüsliin, tä unist Põlvan elämisest. Ja Murelide rahuplats om Põlva kalmuaian.

ANDRES: Mu esäpoo-linõ suguselts om peri Lõuna-Eestist. Vanaesä elli Verioral ja om matõt Räpinä kalmuaida. Sugulaisi või löüdä üle Võro ja Põlva maakunna: Võrolt, Põlvast, Lasvalt, Vahtsõ-Kuustöst.

Olõti ildaaigu saanu uma tüü iist parasjago tunnustust (Andres sai tiatri aastapreemjide jagamisõl miispääosatäütjä avvohinna ja Hilje ildaaigu Everi Ita fondi stipendiumi). Mis tunnõ om näütlejäl, ku timä tegemiisi tähele pandas?

ANDRES: Muidogi om seo kinä ja tege süäme läm-

mäs, ku su tüüd tähele pandas ja hinnatas. A mu jaos om tähtsamb seo tüü esi, seo mäng, läbi minka vast om võimalik tsipa inämb arvo saia maailmast mi ümbre ja inemises olõmisõ absurdi tuu seen.

HILJE: Muidoki tege tunnustus häädmilt. Esieränis tuu, et taa rõõmustas nii pallo-sid inemiisi mu ümbre. Önnõ-suuvmiisi ja kallistuisi jakkus perän pikäs aos ja huvi tiatrit kaema tulla kasus, tuud om silmäga nätä.

Kuimuudu lätt Uma Pido ettevalmistus lavastaja Leesalu Dianaga?

HILJE: Dianaga om seo mul edimäne kuuntüü. Tunnõ är timä hää juhtmisumahusõ. Inemisenä om tä lämme, tark ja vallasidsõ meelega.

ANDRES: Diana om nii hää ja lämme inemine, et mul es tulõ kõrraski kahtlust pääle, ku tä nii aastak tagasi mullõ seo pakmisõ tekk. Olõs ma sis tiidnü, ku suurõmõdilinõ seo pido tulõ, olõs ma või-ola pelgämägi löönü. A näten, kuis Diana seod vankrit juht, olõ kimmäs, et tulõ kistumalda hää pido, miä jääs miilde.

Mille võinu inemise seokõrd Umalõ Pido-lõ tulla?

ANDRES: Nigu nimigi ütles, om seo pido ummilõ inemiisile. Kõik, kiä paiga pääle tulõva, omma jo uma. Äkki võinuki pidolõ tulla tuu uma-tundõ peräst, et üten laulda, üten tandsi, üten ümbre kaia, kuun olla.

HILJE: Kõrrast kipõmba elo man – ümbretsõõri rabõldas jo mitmõ tüükotussõ pääl, et korgidõ poodihinduga toimõ tulla – jääs ütidsõ tundõ luumisõs veidü aigu. Seo pido and võimalusõ kokko tulla ja tuud nii väega tarvilit tunnot luvva, latsilõ ja latsilatsilõ seod näüdäda ja tunda anda.

Midä ti sooviti Vana-Võro-maa rahvalõ?

HILJE: Ma soovi seokandi rahvalõ rõõmsat miilt, tugõvat tervüst, tarkust ja ilosat pito!

ANDRES: Millegiperäst om nii, et egä kõrd, ku ma Lõunõ-Eestin ümbre käü, tulõ mu sisse määnegi selge sisemäne rahu. Seod om rassõ sõnno sisse panda. Taha om hää miil tulla ja hallõ om tast är minnä. Ma soovi, et seo tunnõ mu seen ilmangi es kaonu, et seo kiil ja kultuur, neo inemise, seo luudus püsünü aigõ lõpuni vällä.

Küsse RAHMANI JAN

RAHMANI ELO PILT

Näütlejä Mureli Hilje ja Mähari Andres üten Päntajalgu tandsjido Indsikurmun pido liikmisõproovin.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendusest.

Mähar

Seod nimme kand Eestin 66 inemist. Viil om olõman vanan kiräviien nimekuju Mähhar kuvvõ kandjaga. Nimi panti önnõ Räpinä kihlkunna Veriora mõisan. Hingolugõmistõ 1826 kirutõdi vanan kiräviien, a lõnaeesti muudu: *Mähhar*. Nime saaja olõ kolmõ velle perre: Mähä Piitre ja Peedo Pääsnä külän ni Mähä Jaan Pahtpää külän. Sündünü olõ nä tegeligult Haavapää külän, kon ellivä viil 1795. aastagal, näide esä Toomas olõ tuun hingelugõmisõn kirän ku är pagõnu (Vinnemaalõ lännü?).

Kuigi Mähä lisanimi levisi Pääsnä küllä küländ ilda, 1800 aastaga paiku, sai seost Räpinä jaos erildselt kimmäs muutumalda talunimi. Mähä talu ostsõva perises Küttsmanni (*Küttsmann*), eestistämisel võti nä nime Kivisild, a Kivisilla perre «külänimi» (küläkeeline kutsminõ) om iks Mähä.

Algupeätselt om Mähari nime saanu Mähä hõim peri Süvähava külästä, sääl om iks viil tunnot küläosa nimega Mähäots. Sama

hõimu üten tõsõn harun panti priinimi Mähard (*Mähhard*), miä om vällä koolnu. Viil tulõtõdi Räpinä kihlkunna Mähä lisanimest priinime *Mähhats*, *Mähhakar* ja *Mähhason*, ka nuu nime omma vällä koolnu.

Eesti perekunnanimeramadu käsikirän om nimest Mähari kirutanu Uibo Udo. Timä pakk, et Lõunahummugu-Eestin hariligu talunime Mähä alussõs võissi olla mõni vinne mehenime mugandus, nigu om ka soomõ nimmiga Mähönen, Mähkõnen jt. Näütuses Mähõ < Makarios vai Mehvo < Mefodi. Ku kaia Mefodi (*Mefoduü*) slaavi muudu muganduisi Mefa, Mehha, Mehedja jt, sõs tundus sääne asi usutav küll. A muiduki om võimalik, et Mähä lisanimi om saad ka sõnast *mähk* vai vana võru keele muudu üteldüit *mäh*, umastavan *mähä*. Tuu om sõs kõõ, lepä vai pedäjä koorõalunõ makus kiht, midä vanast keväje kaabit-sõdi ja süüdi.

Eestistämisel olõ Mähariiga köödüssen muutmisi önnõ kats. Veriora vallon võeti ütël kõrral vahtsõs nimes Piirõja. Huvitav om eestistämisel võetu nime Mähari vana nimi Mähkong. Samast Kullamaa Piirsalu mõisa nimest tulõ ka ette varjantsõ *Mäkong* ja kõgõ varahampa (1834) *Mähkõng*. Vast om sõs mõtõld põhäeesti sõnna *mäekõngas*, mitte suurt Aasia jõkõ Mekong?

SAARÕ EVAR

Umal Pido mängvä tõisiga üten ka pupõ

RAHMANI JAN

Timahavadsõ Uma Pido püüne pääle om üten lauljido, tandsjido ja näütlejidega uuta ka mitund mõõti puppõ. Noid liigutasõ pupinäütlejä.

Et pido teemä om mäng, om üts jago etendusest ka pupitiatri. Pupiliigutajilõ opaš puppõga ümbreküümist professionaalnõ puponäütlejä ja -lavastaja Tõnissoni Taavi.

Üts seo pido pupinäütlejä om Lepassoni Kadri, kiä om inämb tunnot ku rahvamuusik ja pillioppaja. Kuis tä pupinäütlejäs sai? «Mullõ kirof Leesalu Diana ja kutsõ kihäpuppõ liigutama. Mi olõmi ammutsõst aost tutva, koolisõsara, klassisõsara, ellimi samal uulitsal, nii et tiiämi ütstõist väikust pääle. Diana otsõ tandsjit inemiisi, selle et kihäpuppõ liigutamisõ jaos piät kihätunnõtus olõma keskmädest parõmb. Olõ tennü latsõpõlvõn võistlustandsu ja rahvataandsu, suurõn tegelnü

perimüstandsuga, nii et mul om küländ suur tandsjataust. Ka tõõnõ kihäpupi liigutaja Kängsepä Siim om rahvataandsja,» seletäs Lepassoni Kadri.

Edesi lätš lugu nii, et vahtsõ pupinäütlejä kaiva pupõ üle ja naksi noidõga tüüle. «Kaimi puppõ, nuu olõ väega ägedä. A hindäl jo määnestki ettekujotust es olõ, kuis ja mis, tuuperäst tundu edimält säandside kihäpuppõga tüü ka tsipa hiidütäv. A juhendaja Tõnissoni Taavi om äge, täl mõtõ tüütäs kipõstõ. Alostusõn teimi tehniliidsi asju, kuis puppõ liiguta ja esi liik. Säält edesi naksimi kaema, kuis mi lavastustõ passimi,» kõnõlõs Lepassoni Kadri.

Kuimuudu sis vahtsõ aša opminõ siiämaalõ lännü om? «Targõmbas ma olõ kimmähe saanu, inne es mõista midägi. A amatõõri tunnot om kõik aig. Kõik, midä Taavi ette näütäs, om hää ja õigõ, a ku esi proovit, sis ei küünü viil häste tolõni, midä vaia. A Taavi om hää oppaja ja julgustaja.»

Midä Lepassoni Kadri seolt Umalt Pido-lõ uut, luut ja pelgäs? «Ooda väega ilosat

RAHMANI ELO PILT

Kihäpuppõ proovisaal Indsikurmun. Lepassoni Kadri ja Kängsepä Siim kihäpuppõ takan, näid oppas Tõnissoni Taavi.

pito. Olõ nännü tsipa pruuvo, kõik tõotas tulla illos, äge, innenägemäldä. Ma looda, et kõigil inemiisil, kiä pito tegevä – kõrraldaja, tandsja, laulja –, om väega torõ. Ja ma arva, et nuu, kiä läävä pito kaema, saava säält tagasi pallo rohkõmb, ku etend-

se iist mastu pilediraha väärt om. Tsipakõsõ pelgä viil uma esinemise väikuid varõnduisi. Om pallo asjo, mis tulõ miilde jättä. Önnõs om viil tsipakõsõ aigu. Pidonädäli proovi omma iin, nii et usu, et mu osa kinnistüs kimmäle tuu aoga.»

Alttõmbaminõ

VEBERI HILDA

Ma käve todakõrd keskkooli kümnendän klassin, kolmas veeränd olf õkva lõpukõrral. Mi klass olle väiga sõbralik, ei mäletä üttegi tüllü.

Saksa keele tunn nakaš lõpupoolõ minemä, oppaja kirof viil midägi tahvli pääle. Äkki hüpäs Jüri pistü ja lask edimädse tulõ är. Sis lask naabri-Meeli takast kah tulõ är. Noh, mis nüüt? Saa es ma külh arvu. Oppaja lätš klassist vällä ja lei ussõ kinni ni tuu pääle nakaš suur vilekuur.

Lätš mõni minot müüdä ja oppaja tulles mi noorõ direktriga tagasi. Tuu olle inne oppaja olnu. Tä pandsõ tulõ palama ja küsse õkva: «Kes kistuť tulõ iist ja takast är, kes vilistivä?»

Klassin olf vaikus. Tä küsse vahtsõst ja ütelf hoobis nii: «Kes tunnistas kõik ausalõ üles, toolõ ei tetä midägi.» Tuu pääle tunnisti Jüri ja Meeli üles, a vilistijä olliva vakka.

Ku kolmanda veerändi tunnistusõ mõnõ päävä peräst kätte saimi, nakaš Meeli kõvastõ ikma. Ma õkva hiitü. Tä olle mu hää sõbranna, võti tä ümbrelt kinni ja küsse: «Mis

sul juhtu?» Tä näüdas mullõ umma tunnistust, kon üllenpidämise hinne olle alla võetu. Jürile olf õnnõ märkus tettü. Kuis nii? Kohe jäi direktri lubahus ausõnast? Tä saiõ arvo külh, et nä võlssi tei.

Meeli käve pääle tuu oppajidõ tarõn ja ütelf, et taht koolist är minnä. Sääl olle vana di-

rektri, kes ütelf tälle: «Är minku kohegi! Ma kai perrä, et sa olõt hää opja ja tuleval aastal lõpõtät. Piä vasta!» A Meeli-kene olle alttõmbamisõst väega lüüdü, es suta inämb oppi ja täl tult kats eksämit vahtsõst tetä.

Suvõl määndseltgi aol tulles tä kortõripernaasõ mano, et uma aša är viiä. Pernaanõ olle

väega häätahtlik ja jõude tä är kõnõlda, et Meeli teesi eksämi är ja saasi kooli lõpõtõt. «Toda sa ei kahitsõ, olõt jo kõgõ ausa ja tubli lats olnu.» kõnõl pernaanõ. Meeli võtsõ tuupääle hinnäst kokko ja tegigi nuu eksämi är. Terve klass olf tälle tuu man toes.

KOHA LENNA TSEHKENDÜS

Väikokõnõ poiskõnõ ja mõtsaeläjä

Olle illos suvinõ hummok. Mõtsavahi väikukõnõ kafus hoitsõ ummi eläjit raandiku veereh. Tä olf röömsa üteh luudusõ ja tsirgulauluga. Teräne poiskõnõ pandsõ kõkkõ tähele, miä ümbretsõõri sündü.

Egä päiv olle esimuudu ja poiskõsõlõ põnnõv. Tä vahtsõ kusikuklaisi pesä man näide tõid ja tegemiisi. Näkke, kuis nimä kaitsõva umma koto. Ku mõni võõras trehväs näide tii pääle, lõppi tuu traagilidsõlt: võõras kisti tükese.

Ütskõrd trehväs poiskõnõ tedrepperle pääle. Tedreimä tekki hoiatavat hellü – tibu-

kõsõ jäivä kõrraga nigu kivi paiga pääle, nigu olõs är haihtunu. Esi naas tedreimä siibuga vehken poiskõist tuust kotusõst kavvõmbalõ meelütämä. Poiss aiõ kafa tõistõ paika, et mitte tedrepereht närvi aia.

Poiskõsõlõ miildü kõkkõ luudusõh sündüvät kaia. Ristsäläga suur härmavitäi lõpõf võrgu kudamisõ. Võrk saiõ illos, kõrraperäne. Esi kākse härmäelläi hinnäst är ja jäie ohvrit varitsõma. Poiskõnõ püüdse tälle kärbläisi, noilõ tetti kipõ lõpp ja mähiti võrk ümbre nigu muumialõ linanõ rõivas. Poiss püüdse tollõ suurõ härmävidäjä peopessä kinni. Äkki roisk puri valusalõ ja

poiskõnõ laskõ tä vallahõ. Nii sündü üte suurõ parmuga kah, kiä puri peopesäh.

Poisu saiõ sõbras üte kivisalisikuga. Illos pruun sisalik lämmist hinnäst kiviunikuh. Poiskõnõ püüdse kärbläse, aiõ kõrrõ otsa, lätš tassakõistõ ligembäle. Sisalik limpsas keelega kärbläse kõrrõ otsast. Niimuudu süütse tä sisalikku, kiä harinõsi poiskõsõga är.

Raandiku veereh kasvi paks kuusõvõsu. Sääl ragistõdi kõvastõ. Poiskõnõ lätš kaema. Kats kassikaku poiga es saa lindama: siiva olli kastõst likõ. Poisu püüdse nä kübäräle, säälinimä turtsõva nigu kassipuja võõralõ inemisele. Nä olli-va nii ilosa näoga. Poiskõnõ

pandsõ kakupuja mütsuga päävä kätte kannu otsa, esi lätš eläjid kaema. Tagasi tullõn nägi, et üts viil tund tsirgupoigõ vasta huvvi – timä mõttõ olli väega kufa. Tuu olf repän, kiä hoitsõ hinnäst ligi maad, püüdse olla nägemäldä. Poiskõnõ virof rebäsele uma kafusõkepiga, kihof reinuvadõri minemä. Lätš sis kakupoigõ mano, tahtsõ näid silestä. Nigu käe mano sai, lätšivä kakupuja lindu. Päiv olf siiva är kuivanu ja tsirgu üles lämmistänü. Nii saiva nä umas edimädses lindamisõs jõudu.

Tuu poiskõnõ olli ma esi.

OLESKI VILLEM

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Edimäne tandsupido

Pojapoig tullf pidolt. Vanaesä küsse, määndsit tandsõ pidol ka tandsiti. Pojapoig vasta, et niisama marsiti, üts jalg tõsõ kõrrõl, tandsiti nii, nigu mõistõti.

Tuu pääle naas vanaesä jutustama. «A mi aol olli tandsu kõik esisugumadsõ. Olli valss, tango ja fokstrott. Pääle sõta käve ma kah tandsman. Sis olli pido säändse, et ütelf puul saali istsõva tütarlatsõ, tõsõl puul poiskõsõ. Poisi lätši tütarlatsi ette, teivä kumardusõ ja palssi-va daami tandsma. Ma kai kah, et üte nuka pääl istus peris kinä tütarlats. Lätši timä ette ja ku-

mardi. Ja tütarlats naas nõsõma: mugu nõssi, nõssi ja nõssi. Kai, et tuu nõsõminõ ei lõpõki är. Tütrik olf nii pikk, et ma es mõista timäga midägi pääle naada, a tandsu pidi õks är tegemä. Haari täl kintsust kinni ja keerutimi uma tandsu är. Perän es julgu ma inämb huupi tütarlatsi tandsma võtta, a ku ria tõistõ otsa lätši, olf säälsõ kinä tütrik. Kutsõ timä tandsma, tä olf paras väikene. Ja poiss, sa piäs tedä tiidmä kah!»

Latsõlats hiitü är: «Kost ma tuu ao nuuri piäs tiidmä?» «Tuu olf su vanaimä!»

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Iloteigijä saava kokko

Ma kuuli raadiost, et Uma Pido tsihiotsmismäng sai läbi. Viimäne käük om viil jäänü, peris õigõ tsiht om Indsikurmu pido. Tsihiotsmismäng käve läbi kat-sa kihlkunna, egäl puul mängiti uma kandi laulumängõ.

Tulõ vällä, et olõ-i nuu eestlase kõik aig nii jälle tüürügä-jä olnu. Om iks aigu võetu ilo tegemises. Mi võisõmi arvada, et tsõõrimängu olli õnnõ latsi jaos. A vanastõ olf tsõõrimäng

nuurmiihi ja näitsikide kokko-saamisõ kotus, nigu täämbä trehväse noorõ sotsiaalmeediä. Ku sait tsõõri sisse tandsma valli tuu õigõ tütarlatsõ ja kimmähe kinni hoita, sõs olf pulmapito luuta. Ja ega tüü es jää tegemäda, tüüd tetti viil suurõmba isoga.

Om täämbägi noid inemiisi, kiä pidävä tähtsäs õnnõ tüüd. A küländ jakkus iloteigijit kah. Nii hindä ku tõisi rõõmus.

MUDA MARI

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

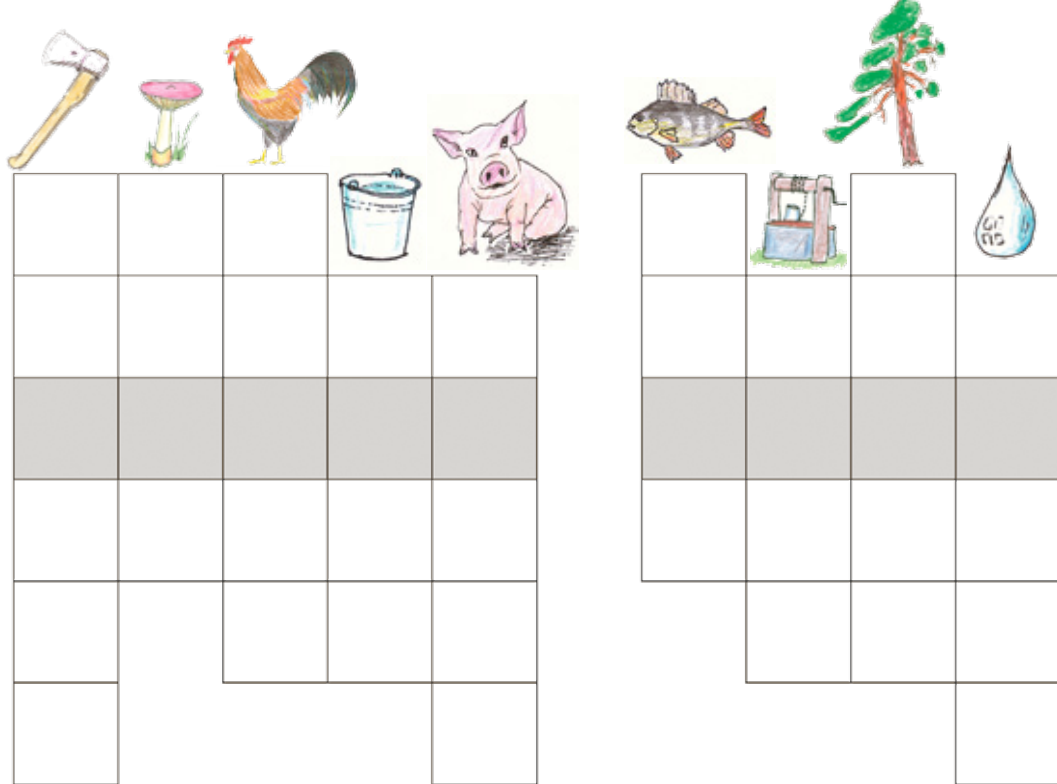
Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Kullõ' taad laulu!

Täüdə' är' ristsõna. Vastussõs saat teedä' üte latsilaulu nime, midä lauldas Umal Pido.

Telli Uma Leht!

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.

8. JUUNIL 9.00
IHAMARU
KÕIVU-
ALUTSE
LAADUPÄIV
«KÕHUKESED» POSTITIIT PÄÄL
www.ihamaru.eu